

Jari Parviainen

Metsänkasvatuksen vaihtoehdot on synteesi eri näkökulmista ja tieteenaloista

Matti Palo arvioi Folia Forestalian numerossa 1/1995 Petteri Seppäsen kanssa laatimaani katsausta ”Metsien ekologinen kestävyys ja metsänkasvatustavoitteet”. Palon kannanotot vahvistavat sen myönteisen asian, että katsausta on luettu muidenkin kuin metsänhoidon asiantuntijoiden keskuudessa. Aatehistoriaan ja talouskysymyksiin painottuva Palon arvio on yleissävyltään kriittinen, kaikkietäväyttä tavoitteleva kirjoitus. Palo juuttuu kirjoituksessaan yksityiskohtiin, jotka eivät keskustelua edistä. Aatehistorioitsijalle on epäilemättä merkittävä tieto mm. se, kuka laati ensimmäisen metsää koskevan kirjoituksen, Theophrastus vai Plinius? Tällä tiedolla ei kuitenkaan ratkaista kysymystä siitä, miten metsää tulisi hoitaa nykyisen ajattelun mukaisesti. On harmillista ja paljastavaa todeta, että metsänhoidon peruskäsitteissä Palon kanssa ei ole yhtenäistä käsitteistöä. Palo sekoittaa esimerkiksi eri-ikäisrakenteisen metsän määrittelyn alikasvoksiin.

Pioneerityö

Katsauksen tavoite oli käytännönläheinen; analysoida ja koota yhteen uusin tutkimustieto ja kokemus metsänkasvatuksesta ja kestävästä metsätaloudesta. Koska kestävyys ja metsänkasvatus kaikkine eri vivahteineen koskettelee lukuisia tieteenaloja, käytettävissä olleen ajan puitteissa ja tiiviisti kir-

joitetussa tekstimuodossa yksityiskohtia ei haluttuakaan tyhjentävästi kuvata. Tärkeintä oli kokonaiskuvan hahmotus liki 200 tuoreen tutkimuksen avulla ja tutkimustiedon analysointi käytännön metsänhoidon kannalta soveltamiskelpoiseen muotoon. Synteesitiedosta toivotaan olevan apua niin käytännön metsätalouden harjoittajille, tutkijoille kuin metsistä ja niiden käsittelystä kiinnostuneille keskustelijoille. Teoreettisuuteen mieltyneen Palon lieinee vaikea käsittää sitä tosiasiaa, että metsänhoidossa eräät lainalaisuudet toimivat ilman teoriaakin.

Koska katsauksen laatiminen oli pioneerityö erityäin monitahoisen kokonaisuuden hahmotuksesta, täydellistä tulosta lieinee turha ensi vaiheessa edes odottaa. On luonnollista, että jokaisen eri tieteenalan edustaja löytää yleispiirteisestä, joskin ytimekkästä katsauksesta yksityiskohtia, joista voi kehittää sanomisen sijaa omasta suppeasta näkökulmastaan.

Synteesinäkökulma on ollut keskeinen myös Euroopan metsäministerikokouksen 1993 julkilausumien seurantatyössä, jossa on hahmotettu metsätalouden kestävyuden mittareita, kriteereitä ja indikaattoreita. Euroopan metsien kestävyuden määrittelyssä tutkimustietoa on koottu juuri katsauksen tavoin eri maiden tutkijoilta soveltamiskelpoiseen muotoon. Katsaus on ainakin mahdollisimman tuore kooste Suomen olosuhteista meneillään olevaan metsien kestävyyttä koskevaan keskusteluun. Vaikka kriteeri- ja indikaattorilistat tuskin ovat tieteenfilosofialtaan ja teorialtaan moitteettomia, ne kuitenkin toimivat käytännön tiedon hankinnassa. Lisäksi on merkillepantavaa, että sekä Helsinki-prosessissa että Montreal-prosessissa on päädytty toisistaan riippumattomina samantyyppisiin listoihin. Molempien prosessien kestävyyskriteerien kehittelyyn ovat osallistuneet sekä Euroopan että Pohjois-Amerikan metsätiedeyhteisöjen arvostetuimmat edustajat.

Metsänhoidon vaihtoehdot metsikkötasolla

Olenaisiin asiallinen kritiikki Palon kirjoituksessa kohdistuu katsauksen näkökulmaan, metsikkötason tarkasteluun sekä kestävyyskäsitteen sisältöön. Metsikkötason tarkastelu oli tietoinen valinta. Metsänhoidolliset toimenpiteet toteutetaan metsikkötasolla, kuten tehdään mm. uudistamis- tai harvennusvaihtoehtoa valittaessa. Luonnollisesti metsälön puitteissa on tunnettava myös metsiköistä muodostuva kokonaistilanne, mutta perustaso metsänkäsittelylle on metsikkö. Metsikkö- ja metsäaluetason yhteys on otettu katsauksessa tarvittaessa huomioon, kuten esimerkiksi avohakkuita käsiteltäessä monimuotoisuuden vuoksi. Katsauksessa vältettiin joutumista metsätalouden suunnittelun aavoille ulapoille, ja siksi edettiin askel askeleelta keskittyen ensin metsänkasvatusvaihtoehtoihin metsikkötasolla. Metsätalouden suunnittelun tutkimuksessa metsäaluetason ote on etusijalla.

Olisi odottanut, että Palo antaisi keskustelussa asiantuntemustaan ja lisäarvoa mm. metsänkasvatuksen taloudellisten tekijöiden tai sosio-ekonomisten kestävyyskriteerien kehittämiseen, sillä näiltä alueilta, jos mistä, kaivattaisiin uusia ajatuksia. Kestävyyskäsite on puutteellisin juuri sosio-ekonomisten ja kuvailevien indikaattorien osalta, kuten esimerkiksi lainsäädännöllisten, rahoituksellisten, institutionaalisten ja tiedollisten puitteiden määrittelyssä. Suuri palvelus metsänhoidolle saataisiin, jos joku taloustutkijoista tuottaisi realistiset laskelmat eri kasvatusvaihtoehtojen edullisuudesta; kustannukset ja tuotto-odotukset punniten. Tarvittaisiin teorian ohella vain yksinkertaiset taloudelliset laskelmat eri kasvatusvaihtoehtojen, kuten esimerkiksi kuitupuun ja sahapuun kasvatusketjujen, sekametsän, monimuotoisuutta korostavan ja puuntuotantopainotteisen kasvatusmallin puuntuotoksen eroista, kustannuksista ja tuotoista.

Palo ei ilmeisesti ole perillä uudistamisriskejä peräänkuuluttaessaan tai ei muista sitäkään kehittytyötä, jota taloustutkimuksen puuttuessa on tehty metsänuudistamisvaihtoehtojen vertailussa mm. Viljo-asiantuntijajärjestelmää rakennettaessa. Siinä otettiin ensimmäisen kerran huomioon uudistamisen onnistumisvarmuuden ja riskien ohella uudistamiskustannukset ja hankitun taimikon tuotto- ja tuotoskyky kiertoajan odotusarvoineen. Tästä olisi

saatu katsaukseen tekstiä useita sivuja, mutta tekijät rajoittuivat olennaiseen, jolloin Viljo-ohjelman esittely jätettiin pois.

Katsauksen toivoisi herättelevän keskustelua Palon lillukanvarsien sijasta esimerkiksi seuraavista aiheista: mikä on Suomen metsien kasvatuksen suunta, kuitupuun bulkkituotanto massaksi vaiko sahapuun tuotanto ja millä menetelmillä se tehdään? mikä on metsänkasvatuksen sopivin malli; luonnonmetsän kehityskulku vaiko kulttuurimetsä? kuinka talousmetsien sisällä olevat pienbiotoopit vaikuttavat metsien suojelutarpeisiin ja monimuotoisuuden rakentumiseen valtakunnan tasolla? ja kuinka sosio-ekonomiset tekijät voidaan kytkeä metsänkasvatuksen ekologisen kestävyys tekijöihin? Keskustelun avauksina tähän suuntaan on ollut mielenkiintoista lukea Folia Forestalian aiemista numeroista mm. Leikolan ja Kuuluvaisen kirjoitukset.

Prof. **Jari Parviainen** on Metlan Joensuun tutkimusosaston johtaja.